

Statsråd Bjørn Arild Gram
Forsvarsdepartementet

Kopi: Thorbjørn Thoresen, direktør, Forsvarsbygg

Oslo, 29.08.2024

Innspill til ny langtidsplan for forsvarssektoren

Grønn Byggallianse er bygg-, anlegg- og eiendomssektorens (BAE) medlemsorganisasjon for økt bærekraft. Vi ble stiftet for over 20 år siden av blant annet Forsvarsbygg, som en av 12 fremsynte bygherrer og forvaltere. Nå har vi over 400 medlemmer fra hele verdikjeden i bygg, eiendom og infrastruktur, og vi arbeider med kunnskapsspredning, påvirkning av rammebetingelser og miljøsertifisering. Vi takker for muligheten til å kommentere den nye langtidsplanen for forsvarssektoren

Langtidsplanen gir klare forventninger om et grønt forsvarsløft

Forsvarsbygg har lenge jobbet systematisk med viktige miljøtema som energieffektivisering og reduksjon av grunn- og vannforurensning. Dere har delt miljøkunnskap og prosjekterfaringer med resten av BAE-sektoren, ikke minst i samarbeid med oss.

For seks år siden signerte dere på våre 10 strakstiltak i «Eiendomssektorens veikart mot 2050», og dere forpliktet dere dermed til å systematisk innarbeide konkrete miljøtiltak i bygging og drift.

Den nye langtidsplanen for Forsvaret løfter miljøambisjonene enda et nivå. I planen kan vi lese at «Forsvaret vil iverksette betydelige tiltak for å redusere sektorens klimagassutslipp, og omstille sektoren til et endret klima». Klima og miljø er ikke bare nevnt i et kapittel, men behandles gjennomgående i planen.

Det støtter vi da det er helt nødvendig at det offentlige bruker innkjøpsmakten og går foran på klima og miljø hvis Norge skal nå sine klima- og naturforpliktelser. Gjennomføring av høye miljøambisjoner er videre viktig for omdømmebygging og for å tiltrekke unge ressurser, som Forsvaret trenger i tiden framover.

Dere har en krevende oppgave foran dere. Dere skal styrke forsvarsevnen på relativt kort tid med kraftig områdeutvikling, samtidig som dere skal redusere klimagassutslipp og tap av natur. Det er mulig, men krever tydelige mål, systematisk jobbing, klare prioriteringer og valg av kostnadseffektive løsninger som gir mest miljø per krone. Vi har følgende innspill som vi tror kan hjelpe dere med å lykkes:

- 1) Dere bør sette konkrete tallfestede klima og miljømål for oppføring og drift av deres bygg og infrastrukturaktivitet.** Målene må være i tråd med Parisavtalens forpliktelse og Stortingets mål om at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050 der nær alle klimagassutslipp er fjernet. Langtidsplanens ambisjon må konkretiseres.

Å følge kravene i dagens byggtekniske forskrift (TEK) vil ikke bidra til tilstrekkelige klimagassreduksjoner til at målene i Parisavtalen nås. Dagens TEK vil heller ikke bidra til å nå regjeringens mål om økt kraft fra solenergi på 8TWh i 2030. Og eksisterende vedtatte reguleringsplaner om hvor det kan bygges ivaretar ikke naturavtalens mål. Det er klima- og naturutvalget tydelige på.

Vårt råd er å sette mål raskt. Stortingets vedtak om årlig rapportering betyr at første rapport skal leveres allerede i vårsesjonen 2025.

2) Dere bør rive minst mulig og ha rehabilitering og transformasjon som førstevalg

Forsvaret har et økende arealbehov og det må bygges nytt, både bygg og infrastruktur. Men rehabilitering og transformasjon av eksisterende bygg og anlegg bør være førstevalget der det er mulig. Ved å rive mindre og bygge mindre nytt reduserer dere produksjon av nye materialer som ofte avgir mye klimagasser i produksjonsprosessen, dere unngår mye transport, dere reduserer utslipp fra maskiner på byggeplass, dere reduserer naturinngrep og dere reduserer mengden avfall. Erfaringsmessig rives mye unødvendig på grunn av tidsmangel, myter om tekniske barrierer, myter om potensial for energieffektivisering i eksisterende bygg og gammeldags "bruk og kast"-mentalitet. Det er mulig å redusere klimagassutslipp med 60% sammenlignet med et gjennomsnittlig nybygg hvis man rehabiliterer i stedet for å rive og bygge nytt.

3) Dere bør velge materialer og løsninger med lave klimagassutslipp og ombrukte materialer der det er mulig når dere bygger nye bygg og ny infrastruktur

Sammen med EBA og Norsk Eiendom har vi gitt ut veiledere der vi viser hvordan det er mulig å oppnå minst 20% lavere klimagassavtrykk i nybygg uten ekstra kostnader gjennom god planlegging. Og at bygg kan redusere klimagassutslipp med minst 40% sammenlignet med et gjennomsnittsbygg hvis man velger de beste lavutslippsmaterialene og -løsningene.

4) Dere bør prioritere å bygge på grå arealer

Naturkrisen vi står i er like alvorlig som klimakrisen og krever at vi tenker nytt om natur. Naturrisikoutvalget og Klimautvalget pekte begge på at artstapet vi ser i all hovedsak skyldes arealendringer. Stikkord for å redusere artstapet er fortetting, å bygge mer i høyden og å forsterke dagens infrastruktur. Der ny natur bygges ned, bør dette kompenseres ved å tilbakeføre natur på områder som tidligere er nedbygd. Vi må også restaurere mer natur. Derfor bør det være et mål at dere bidrar til å øke mengden natur gjennom restaureringstiltak i all byggeaktivitet.

5) Dere kan utnytte en historisk mulighet til å utvikle nye bærekraftige lokalsamfunn.

Dere skal gå fra å bygge enkeltbygg til å utvikle områder, «byer» og samfunn. Dialog med naboer og samfunnet rundt er viktig for å sikre godt omdømme. Forsvaret bør ta rollen som forsvarlig samfunnsbygger med tydelig bærekraftstempel. Her finnes det velprøvd systematikk og verktøy (som BREEAM Communities). Dere kan blant annet bidra mye når det gjelder energiproduksjon, der dere utnytter bygg og andre grå arealer som del av et desentralisert lokalt energisamfunn. Et uavhengig lokalt nett gjør dere også mer robuste. Og dere kan tjene som foregangsmodeller for øvrige samfunn i Norge.

Når forsvaret nå skal bygge mye og på kort tid, med kvalitet og bærekraft, er det avgjørende å jobbe systematisk, utnytte stordriftsfordeler og bruke kjente "miljøoppskrifter" på hvordan man kan få mest mulig «miljø per krone». Her finnes det ulike prosessverktøy som kan hjelpe dere, eksempelvis BREEAM-metodikken. Hvis dere i tillegg velger å ta ut en tredjepartssertifisering gjennom BREEAM, får dere dokumentasjon på at dere har fått det dere bestilte. Uavhengig dokumentasjon er også nyttig for å svare ut Stortingets vedtak om årlig rapportering om status, fremdrift, utfordringer og risiko ved gjennomføringen av langtidsplanen der bygg, eiendom og anlegg inngår.

Katharina Bramslev
Daglig leder
Grønn Byggallianse

Morten Nordskog
Kommunikasjonssjef